

ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБЛІКУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА

Стрімкі зміни економіки в напрямку гармонійності, стандартизації і сталого розвитку провокують облікову спільноту по-новому споглядати, оцінювати і фіксувати реальні та умовні факти господарського життя. Але шалена стрімкість цих змін також вимагає переглядати існуючі правила бухгалтерського обліку і закостенілу методологію. Потреба у гнучких правилах, інструментах і облікових процедурах є очевидною. Також зрозумілим є те, що гнучкість породжує масовий прояв креативності в учасників облікового процесу, що на перший погляд нівелює об'єктивність бухгалтерських звітів. Проте, практика доводить цілковиту спроможність облікової системи надавати об'єктивну інформацію при умові дотримання учасниками облікового процесу професійної етики і оволодіння ними навичками професійного мислення, яке прийнято трактувати в нормативних документах як професійне судження.

Філософія професійного судження бухгалтера на сьогодні не досліджена науковою спільнотою в тому аспекті, щоб дати вичерпні відповіді на запитання практиків щодо суті, призначення, рівня впливу, відповідальності, характерних ознак тощо.

Однозначно можна лише трактувати, що рівень професійного судження в процесі підготовки бухгалтерської і нефінансової інформації для прийняття управлінських рішень впливає на ефективність обліку в системі управління суб'єктом господарювання.

Професійне судження бухгалтера, з огляду наукових підходів до його сутності, є своєрідним професійним підходом до вирішення питань щодо ідентифікації, оцінки, фіксації, класифікації та інтерпретації даних про реальні та умовні факти господарського життя економічного суб'єкта. Результатом професійного судження бухгалтера є висловлення певної думки, яка може бути виражена через первинний документ, зведений документ (у формі реєстру, відомості, журналу тощо), звітність, представлену у форматах таблиць з цифровим і текстовим наповненням, графічним або схематичним зображенням інформаційних даних, висновками у формі тексту, цифр і відносних показників тощо.

На наш погляд, професійне судження є безперервним в часі і просторі процесом, який потребує уваги до свого здійснення чи то перебігу/існування. Тому з огляду на природу судження як процесу, доцільно було б трактувати як професійне мислення, оскільки при цьому більш зрозумілим і відчутним є ознака часової безперервності і просторової нескінченності. Отже, при формуванні професійного мислення бухгалтера доцільно відмітити визначальні особливості і обмеження такого процесу, зокрема: 1) предмет бухгалтерського обліку в його сучасній науковій інтерпретації обмежує коло питань його компетенції, що породжує парадокс міждисциплінарного непорозуміння і перетягування між ними певних функцій, методів та інструментів; 2) регулюючі обліковий процес нормативні документи, принципи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, етично-моральні стандарти поведінки професійного бухгалтера, визначені міжнародними професійними організаціями; 3) пряма залежність якості результату сформованого професійного судження бухгалтера від його особистісних рис характеру, рівня опортуністичної поведінки, і як наслідок – відчуття відповідальності перед суспільством і власним самоствердженням; 4) характерна обов'язковість виконання, яка має організаційно-методичний характер і підлягає закріпленню Положенням (наказом) про облікову політику суб'єкта господарювання.

Характерними рисами при формуванні професійного судження бухгалтера є наступні: 1) перевалювання власної думки професійного бухгалтера, яка не завжди враховує інші думки з

досліджуваного питання; 2) вплив невизначеності щодо вирішення стандартної ситуації у майбутньому і ймовірності зміни факторів нестандартного вирішення професійних проблем; 3) відсутність повної впевненості і гарантії об'єктивності і неупередженості у висловленні думки; 4) базовий рівень знань, кваліфікації, практичних навиків окремого професійного бухгалтера.

Об'єктами професійного судження бухгалтера є засоби економічного суб'єкта, джерела їх походження і господарські процеси. На наш погляд, окремим об'єктом професійного судження бухгалтера доцільно виокремити реальні та умовні факти господарської діяльності.

Під час формування професійного судження бухгалтерський персонал зобов'язаний посилатися на визначення, критерії визнання та концепції оцінки активів, зобов'язань, доходу і витрат, що наведені в Концептуальній основі Міжнародних стандартів фінансової звітності.